

Türkiye’de En Üst Gelirli Grubun Tespiti ve Vergilendirilmesi

Proje Yürütücüsü: Prof. Dr. Hasan Tekgüç, Kadir Has Üniversitesi Ekonomi Bölümü

Özet: Gelir adaletsizliğinin yarattığı sosyal ve politik sorunlar politik ekonominin en önde gelen konuları arasındadır (Milanovic, 2019; Piketty 2014). Gelir dağılımı ile ilgili politik iktisat yazınının bir kısmı gelir dağılımının ölçüm problemleriyle, bir kısmı da en üst gelir gruplarının ne ölçüde vergilendirildiği ve vergi adaleti ile ilgilidir. Türkiye’de de **vergi ve sosyal transfer politikalarının yeniden düzenlenerek gelir eşitsizliğini** azaltma gereği 11. Kalkınma Planının (2019-2023 dönemi) 93, 181, 263 ve 540. maddelerinde ifade edilmiştir. Tüketim üstündeki vergiler gelir dağılımını bozarken, gelir ve servet vergilerinin ise gelir dağılımını düzeltir. Türkiye’de tüketim üstündeki vergiler, vergi gelirlerinin çoğunluğunu oluşturduğu için vergilerin kümülatif etkisi gelir dağılımını bozmakta ve tüketim yoksulluğunu artırmaktadır (Cuevas vd, 2020; Tekgüç vd, 2021). Dolayısıyla 11. Kalkınma planı hedeflerine doğrultusunda önerilecek yeni vergi politikalarının gelir ve servet vergilerini artırıp tüketim vergilerini azaltması gerekir. Bu **projenin politika geliştirme süreçlerine hizmet edecek amacı** tüketim üstündeki vergilerinin bir kısmını progresif gelir ve servet vergilerinden elde edilecek ek hasıla ile ikame edecek senaryoların gelir dağılımı ve yoksulluk üstündeki etkilerini hane düzeyinde analiz etmektir. Ancak hanehalkı veri setleri özellikle en zengin haneleri içermekte çok eksik kalmaktadırlar. Bu sorun ampirik araştırmacılar tarafından uzun süredir bilinmektedir ve eksik üst kuyruk (missing upper tail veya missing rich) sorunu olarak adlandırılır. Progresif gelir ve servet vergilerinin simülasyonunu yapabilmek için öncelikle en yüksek gelirli grubun toplam gelirinin sağlıklı tahmin edilmesi ve senaryo analizinin yapılacağı hanehalkı anketine entegre edilmesi gerekir. Bu **projenin bilimsel özgün değeri** de en yüksek gelirli hanelerin toplam gelirinin tespit edilmesi ve hanehalkı verisine entegre edilmesidir.

Literatürde üst kuyruk sorununun giderilmesine için anket verileri ile anket dışı verilerin birlikte kullanılması gerekliliği kabul görmüştür. Türkiye’de hanehalkı anketlerinde oluşan üst kuyruk sorununun anket dışı ve Türkiye’ye özgün bir veri seti kullanılarak giderildiği bir çalışma bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu projenin amacı ilk aşamada en üst gelir gruplarının gelirlerini alternatif yöntemlere tespit etmektir (özellikle İş Paketleri 3 ve 4). Birbirinden farklı varsayımlara dayanan şu iki yöntem kullanılacaktır. (i) Hanehalkı verisini Ulusal hesaplar ile tamamlama (ii) ticari emlak sitelerinden elde edilecek lüks konut fiyatları ile en üst gelir grubunun gelirini tahmin etme ve ankete eklemeye. İkinci aşamada da, 11. Kalkınma planı 181 ve 263, maddeleri doğrultusunda Türkiye’deki **vergi adaletinin güçlendirilmesi ve vergi tabanının genişletilmesine** yönelik olarak gelir ve servet vergilerini artıran senaryolar önerilecektir (Özellikle İş Paketleri 7 ve 8). Bu aşamada daha progresif gelir ve emlak vergileri önerip, progresif vergilerden elde edilebilecek ekstra gelir ve servet vergisi hasılası hesaplanacaktır (İş Paketi 7 ve 8). Son olarak da bu ekstra hasıla KDV’yi bir nebze ikame ederse gelir dağılımı ve tüketim yoksulluğu nasıl değişir tahmin edilecektir (İş Paketi 9).